

DZIAŁALNOŚĆ MUZEALNA

ACTIVITY OF THE MUSEUM

MUSEUMSTÄTIGKEIT

Wanda Tetzlaff

SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI MUZEUM ARCHEOLOGICZNEGO W POZNANIU W ROKU 1974

Report on the activity of the Archaeological Museum in Poznań in 1974

Tätigkeitsbericht des Archäologischen Museums in Poznań in 1974

Główne kierunki działalności Muzeum Archeologicznego w Poznaniu w roku 1974, to podobnie jak w latach poprzednich, działalność naukowo-badawcza i wydawnicza, naukowo-oświatowa oraz administracyjno-gospodarcza. Zadania swoje realizowało Muzeum w oparciu o roczny plan pracy, zatwierdzony przez Wydział Kultury i Sztuki Urzędu Miasta Poznania.

Podobnie jak w dotychczasowej swej działalności, dużo uwagi przywiązywano do badań wykopaliskowych, obejmując nimi 13 obiektów archeologicznych. Prowadzono je w kilku punktach na terenie Poznania, kontynuowano wieloletnie badania wczesnośredniowiecznego grodziska w Łądzie, pow. Słupca, prowadzono badania ratunkowe na obiektach zagrożonych.

Na 22 stanowiskach przeprowadzono badania powierzchniowe i weryfikacyjne. Na terenie Poznania i województwa poznańskiego dokonano 46 inspekcji i interwencji konserwatorskich na nowo odkrytych i na znanych już stanowiskach archeologicznych. Do rejestru zabytków wpisano 25 najcenniejszych obiektów archeologicznych.

Muzeum nasze współpracowało nadal z Polską Stacją Archeologii Śródziemnomorskiej w Kairze prowadząc badania wykopaliskowe osady i cmentarzyska predynastycznego w Kadero (Sudan).

W roku 1974 Muzeum wydało drukiem 5 pozycji o łącznej objętości 49,3 arkuszy wydawniczych.

Ważnym wydarzeniem w działalności naukowej Muzeum było 2-dniowe seminarium nt. „Wyniki badań archeologicznych w Łądzie — próba interpretacji przynależności plemiennej i funkcji grodu”. Wzięli w nim udział archeolodzy i przedstawiciele innych dyscyplin naukowych z kilku ośrodków badawczych w kraju. Seminarium połączone było z otwarciem w Słupcy wystawy pt. „Łąd — wczesnośredniowieczny gród nad Wartą”, zorganizowanej przez nasze Muzeum. Uczestnicy seminarium zwiedzili również teren badań wykopaliskowych w Łądzie.

Oprócz wystawy stałej pt. „Pradzieje Wielkopolski” oraz „Początki i rozwój Starego Miasta w Poznaniu do XV w.” czynnych było również 7 wystaw czasowych. Dużym sukcesem poszczycić się może wystawa pt. „Skarby Muzeum Archeologicznego w Po-

znaniu” (pokaz najcenniejszych zabytków o wyjątkowej wartości naukowej i artystycznej), zorganizowana z okazji XXX-lecia PRL.

W Berlinie Zachodnim Muzeum nasze eksponowało wystawę pt. „Początki miast polskich w świetle badań archeologicznych”. Była ona ważnym wydarzeniem kulturalnym i naukowym i spotkała się z dużym zainteresowaniem świata naukowego, prasy i społeczeństwa zachodnio-berlińskiego. Jej walory naukowe jak i znaczenie propagandowe zostały wysoko ocenione przez Misję Wojskową PRL w Berlinie Zachodnim oraz przez Ministerstwo Kultury i Sztuki w Warszawie.

W roku 1974 finalizowano V cykl wykładów popularnonaukowych w ramach „Wtorków muzealnych”. Dotyczyły one osiągnięć nauk humanistycznych w XXX-leciu PRL. W drugiej połowie roku rozpoczęto następny, VI cykl wykładów, poświęcony działalności Muzeum Archeologicznego w Poznaniu w Polsce Ludowej.

W ramach „IX Tygodnia archeologii” zorganizowano dla młodzieży szkolnej cykl wykładów połączonych z projekcją filmów oświatowych.

Powodzeniem wśród mieszkańców Poznania cieszyły się „Niedzielne poranki filmowe”, na których wyświetlano zestawy krótkometrażowych filmów oświatowych. Projekcje filmów poprzedzone były zawsze krótką prelekcją wprowadzającą.

Pracownicy naukowcy Muzeum wygłaszali odczyty popularnonaukowe dla młodzieży szkolnej oraz w zakładach pracy.

Liczba odbiorców wszystkich form działalności naukowo-oświatowej Muzeum wyniosła ogółem 38 235 osób.

W zakresie działalności administracyjno-gospodarczej m. in. kontynuowano naprawę dachu siedziby Muzeum, odnowiono elewacje całego gmachu, zakupiono szereg nowych urządzeń technicznych (w tym kserograf), przeprowadzono konserwację i wykonano bieżące naprawy sprzętu i urządzeń muzealnych.

Dyrekcja Muzeum współpracowała ściśle z Podstawową Organizacją Partyjną i z Radą Zakładową ZZ PKiS. Wszystkie ważniejsze decyzje podejmowane były wspólnie.

DZIAŁALNOŚĆ NAUKOWO-BADAWCZA

Badania terenowe

W roku 1974 Muzeum prowadziło badania wykopaliskowe na 13 stanowiskach archeologicznych, w tym na 10 stanowiskach przeprowadzono badania ratunkowe.

Mrowino, pow. Poznań, stan. 3. Kontynuowano badania ratunkowe osady kultury pucharów lejko-watych (faza lubońska). Odkryto półziemiankę oraz 12 jam gospodarczych. Badania finansowane były przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Poznaniu i trwały od 25 VII do 26 VIII. Prowadziła je mgr W. Tetzlaff.

Chodzież, m. pow., stan. 3. Badaniami ratunkowymi objęto płaski grobowiec kultury amfor kulistych. Grobowiec posiadał obstawę kamienną i zawierał szczątki ponad 20 poćwiartowanych szkieletów ludzkich wraz z bogatym wyposażeniem. Badania trwały od 31 VII do 13 VIII, finansował je Wojewódzki Konserwator Zabytków w Poznaniu a prowadził mgr A. Prinke.

Śląskowo, pow. Rawicz, stan. 1. Przeprowadzono badania ratunkowe osady kultury łużyckiej z okresu halsztackiego. Odkryto jamy i warstwę kulturową. Natrafiono również na ślady osadnictwa z II i XI w. Badania, finansowane przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Poznaniu, trwały od 12 do 30 VII. Prowadził je mgr D. Durczewski.

Dakowy Mokre, pow. Nowy Tomyśl, stan. 1. Badaniami ratunkowymi objęto wczesnośredniowieczne grodzisko, datowane na VII/VIII - IX w. Odkryto wał o konstrukcji przekładkowej, ulicę przywałową, pozostałości dwóch domów oraz dwie jamy. Badania trwały od 2 VII do 10 VIII, finansował je Wojewódzki Konserwator Zabytków w Poznaniu a prowadził mgr D. Durczewski.

Topola Wielka, pow. Ostrów Wlkp., stan. 2. Ratunkowe badania wykopaliskowe przeprowadzono na terenie wczesnośredniowiecznego grodziska, datowanego na X w. Odkryto wał rusztowy z drewniano-kamiennym wzmocnieniem podnoża. Na przebadanym fragmencie majdanu grodu nie stwierdzono warstwy kulturowej. Badania wykopaliskowe trwały od 14 do 28 VI. Finansował je Wojewódzki Konserwator Zabytków w Poznaniu a kierował nimi mgr D. Durczewski.

Komorowo, pow. Szamotuły, stan. 4. Odkryto ślady osadnictwa z okresu wczesnego i późnego średniowiecza a być może także kultury łużyckiej. Badania trwały od 16 do 28 VII, finansował je Wojewódzki Konserwator Zabytków w Poznaniu a prowadził dr hab. T. Malinowski przy współudziale mgr A. Szuldrzyńskiego.

Komorowo, pow. Szamotuły, stan. 12. Badania ratunkowe przeprowadzono na terenie wczesnośredniowiecznego cmentarzyska. Odkryto dwa groby szkieletowe. Ponadto natrafiono na niktłe ślady osadnictwa kultury łużyckiej oraz na pozostałości zabudowy wiejskiej, przypuszczalnie z XVI - XVIII w. Badania finansowane były przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Poznaniu, trwały od 5 do 30 VII a prowadził je dr hab. T. Malinowski przy współudziale mgr A. Szuldrzyńskiego.

Ląd, pow. Słupca, stan. 1. Kontynuowano wieloletnie prace wykopaliskowe na terenie wczesnośredniowiecznego grodziska. W dalszym ciągu prowadzono badania najmłodszego wału grodu, oznaczonego jako wał I. Na majdanie grodu, pod warstwami osadniczymi z XI - XII w. i młodszym od niego cmentarzyskiem, odkryto ślady drewnianej budowli pochodzącej zapewne z najstarszej fazy grodu. Badania finansowane były przez Muzeum Archeologiczne w Poznaniu i trwały od 5 VI do 18 VII. Prowadziła je mgr M. Zeylandowa przy współudziale mgr K. Dębskiej-Luty i mgr A. Lipińskiej.

Poznań, Ostrów Tumski. W związku z pracami ziemnymi podjętymi przez Kurię Metropolitarną w zakrystii katedry, przeprowadzono tam ratownicze badania wykopaliskowe. Odkryto 8 warstw kulturowych podgrodzia, datowanych na czas od X do XIII w. Natrafiono na pozostałości drewnianego budynku. Badania trwały od 28 X do 14 XII. Prowadziły je mgr K. Dębska-Luty i mgr E. Naumowicz-Śmigiel-ska.

Poznań, Stary Rynek, stan. 9. Stwierdzono ślady trwałego osadnictwa ludności kultury łużyckiej z okresu Hallstatt D, ślady rozproszonego osadnictwa z okresu wczesnego średniowiecza (2 poł. XII i 1 poł. XIII w.) oraz 15 warstw osadniczych z czasów od 1253 r. (lokacja Poznania) do XIX w. Odkryto drogę moszczoną drewnem z 1 poł. XIII w., dwa poziomy bruku ulicy z 2 poł. XIII i 1 poł. XV w. oraz trzy poziomy chodniki. Natrafiono również na drewniany rurociąg z 1753 r. Odkryto warstwy po pożarach w latach 1447 i 1536 oraz po powodziach w latach 1583, 1736 i 1888. Badania trwały od 1 do 31 X i od 10 do 21 XII. Prowadził je dr W. Błaszczuk przy współudziale mgr Z. Karolczaka.

Poznań, ul. Kramarska 17/18. Odkryto ślady osadnictwa z XII/XIII w. oraz 15 warstw osadniczych od połowy XIII w. Stwierdzono rozplanowanie średniowiecznej działki budowlanej oraz parceli kamienicy mieszczańskiej z XV/XVI i XIX w. Badania rozpoczęto 2 XII i trwają nadal. Prowadził je mgr Z. Karolczak.

Poznań, ul. Wroniecka 11/12. Badania prowadzono na terenie fosi staromiejskiej. Odkryto konstrukcje drewnianego koryta zbudowanego w XVIII w. dla ujęcia rzeki Bogdanki. Stwierdzono, że do głębokości 3 m fosa zasypana została gruzem w okresie działalności Komisji Dobrego Porządku, w latach 1779 - 1780. Prace przerwano wskutek zalania wykopów wodą. Badania trwały od 5 VIII do 20 XII. Prowadził je dr W. Błaszczuk przy współudziale mgr Z. Karolczaka.

Iwno, pow. Środa, stan. 3. Badania wykopaliskowe prowadzono na terenie dworu rycerskiego rodu Grzymalitów (XIII - XV w.). Natrafiono również na warstwy osadnicze z czasów średniowiecznych i nowożytnych. Ponadto odkryto pozostałości przyczółka mostowego i przystani rybackiej na Jez. Iwieńskim (XIII - XV w.). Obiekt na stan. 2 w Iwnie, uważany dotychczas za grodzisko stożkowe, okazał się naturalną wyspą na Jez. Iwieńskim. Badania trwały od 2 VII do 15 VIII, finansowane były przez Muzeum Archeologiczne w Poznaniu a prowadziła je mgr E. Naumowicz-Śmigiel-ska przy współudziale mgr M. Grabskiej.

W roku 1974 w wyniku badań powierzchniowych odkryto 19 nowych stanowisk i 3 znane już stanowiska zweryfikowano. Prowadzono je w rejonie Łądu, pow. Słupca, Iwna, pow. Środa oraz na terenie powiatów Konin, Słupca i Turek w czasie archeologicznej lustracji terenów meliorowanych. W badaniach powyższych wzięli udział: mgr mgr M. Grab-ska, E. Naumowicz-Śmigieliska, A. Prinke, W. Tetz-laff i M. Zeylandowa.

Kontynuując współpracę z Polską Stacją Archeologii Śródziemnomorskiej Uniwersytetu Warszawskiego w Kairze prowadzono w dalszym ciągu badania wykopaliskowe (III sezon badań) osady i cmentarzyska ze schyłku IV tysiąclecia p.n.e. w Kadero (Sudan). Badania te prowadził dr L. Krzyżaniak.

Zbiory i archiwum naukowe

Do inwentarza zabytków wpisano 419 pozycji, w tym z własnych badań terenowych pochodzą 32 pozycje, z darów — 5 pozycji, z przekazu innej instytucji — 1 pozycja, z zakupu — 1 pozycja oraz z dawnych zbiorów dotychczas nie zainwentaryzowanych — 380 pozycji. W księdze wpływu muzealiów zainwentaryzowano 395 pozycji, w księdze ruchu muzealiów — 151 pozycji.

W roku 1974 wykonano 611 kart katalogu rzeczowego zabytków. Główne pozycje stanowią w nim materiały z osady mezolitycznej w Waldzie, osady kultury pucharów lejkowatych w Mrowinie, pow. Poznań, z cmentarzyska kultury łużyckiej w Osieku, pow. Jarocin, cmentarzyska kultury pomorskiej w Kucharach, pow. Pleszew, osady z okresu wpływów rzymskich w Łasewie, pow. Pleszew, ze stanowiska Poznań, ul. Garbary 75/77 oraz ze średniowiecznej osady w Iwnie, pow. Środa.

W dalszym ciągu wykonywano również szereg prac wynikających z ukończenia w roku 1972 inwentaryzacji (spis z natury) zbiorów muzealnych, przeprowadzonej zgodnie z zarządzeniem Ministerstwa Kultury i Sztuki. W ramach tych prac zainwentaryzowano zabytki z dawnych prywatnych kolekcji W. Jażdżewskiego, Kwilekich i ze zbiorów Towarzystwa Historycznego. W wyniku weryfikacji umniejszono stan braków, tj. pozycje zainwentaryzowanych w księgach a nie ujętych w spisach z natury, o 488 pozycji, a stan nadwyżek o 668 pozycji. Z udziałem przedstawiciela Ministerstwa Kultury i Sztuki, mgr M. Konopki i Konserwatora Zabytków Miasta, dr E. Linette zorganizowano zebranie poświęcone sprawie spisu z natury muzealiów.

Wśród licznych prac wykonywanych w archiwum naukowym, do najważniejszych należało założenie i zainwentaryzowanie 160 nowych teczek (nr inw. 5701-5860) dla materiałów archiwalnych z terenu Poznania i województwa poznańskiego, uporządkowanie i włożenie do odpowiednich teczek 2125 archiwaliów oraz skatalogowanie 951 pozycji katalogu fotograficznego.

Działalność wydawnicza Muzeum

W roku 1974 Muzeum wydało drukiem 5 pozycji o łącznej objętości 49,3 arkuszy wydawniczych:

— Włodzimierz Błaszczyk, *Die Anfänge der polnischen Städte im Lichte der Bodenforschung*,

Poznań 1974, obj. 4 ark. wyd., nakład 1000 egz., — „*Fontes Archaeologici Posnanienses*”, t. 24: 1973 (1974), obj. 36 ark. wyd., nakład 625 egz.,

— „*Informator Muzeum Archeologicznego w Poznaniu. VI Sezon Oświatowy 1974-1975*”, Poznań 1974, obj. 3,8 ark. wyd., nakład 500 egz.,

— Maria Zeylandowa, *Kotlina w przeszłości*, „*Biblioteka Popularnonaukowa Muzeum Archeologicznego w Poznaniu*”, nr 8, Poznań 1974, obj. 2,5 ark. wyd., nakład 725 egz.

— Maria Zeylandowa, *Łąd. Wczesnośredniowieczny gród nad Wartą*, „*Biblioteka Popularnonaukowa Muzeum Archeologicznego w Poznaniu*”, nr 7, Poznań 1974, obj. 3 ark. wyd., nakład 1022 egz.

Ponadto wydrukowano składankę „*Skarby Muzeum Archeologicznego w Poznaniu. Pokaz najcenniejszych zabytków*” (Lech Krzyżaniak) wydaną (w nakładzie 3000 egz.) z okazji otwarcia w Muzeum wystawy czasowej pod powyższym tytułem. Wydano również afisze reklamujące wystawy „*Łąd — wczesnośredniowieczny gród nad Wartą*” i „*Skarby Muzeum Archeologicznego w Poznaniu*” oraz cykl wykładów popularnonaukowych pod nazwą „*Wtorki muzealne*”. Wydrukowano także szereg ulotek propagujących odbywające się w Muzeum imprezy oświatowe („*Wtorki muzealne*”, „*Niedzielne poranki filmowe*”, „*IX Tydzień archeologii*”), konkurs dla młodzieży szkolnej „*Który z zabytków na wystawie uważasz za najcenniejszy?*” oraz konkurs dla nauczycieli „*Muzeum Archeologiczne ośrodkiem wiedzy o najdawniejszej przeszłości*”.

Prace opublikowane przez pracowników Muzeum

W roku 1974 ukazały się drukiem następujące publikacje pracowników naukowych Muzeum:

Włodzimierz Błaszczyk — *Die Anfänge der polnischen Städte im Lichte der Bodenforschung*, Poznań 1974.

— *Muzeum Archeologiczne w IV i V sezonie naukowo-oświatowym 1972-1973 i 1973-1974* [w:] „*Informator Muzeum Archeologicznego w Poznaniu. VI Sezon Oświatowy 1974-1975*”, Poznań, s. 5-43.

— *Wyniki badań wykopaliskowych przeprowadzonych w Gzikowie, pow. Kalisz*, „*Fontes Archaeologici Posnanienses*”, t. 24: 1973 (1974), s. 207-216.

Krystyna Dębska-Luty i Michał Grzegorzczak

— *Badania petrograficzne wybranych wyrobów glinianych z Kotlina, pow. Jarocin*, „*Fontes...*”, t. 24: 1973 (1974), s. 143-147.

Dobromir Durczewski

— *Interwencje i orzecznictwo konserwatora do spraw zabytków archeologicznych w Poznaniu w roku 1972*, „*Fontes...*”, t. 24: 1973 (1974), s. 256-259.

— *Sprawozdanie z badań na cmentarzysku ludności kultury łużyckiej w Wtoleniu, pow. Czarnków*, „*Fontes...*”, t. 24: 1973 (1974), s. 240-241.

Stefan Janasik

— *Program działalności w VI sezonie naukowo-oświatowym 1974-1975*, [w:] „*Informator...*”, s. 44-73.

Stanisław Janosz

— *Grób skrzynkowy ludności kultury pomorskiej w Obornikach Wlkp.*, „*Fontes...*”, t. 24: 1973 (1974), s. 154-161.

— *Wspomnienie pośmiertne o profesorze doktorze Zdzisławie Rajewskim (1907-1974)*, „*Fontes...*”, t. 24: 1973 (1974), s. 280-282.

— *Znajomość przeszłości regionu w pracy kulturalno-oświatowej*, [w:] „*Problemy uczestnictwa w kultu-*

- rze. Poradnik działacza kultury", nr 23, Warszawa 1974, s. 60 - 73,
- Lech Krzyżaniak**
- *Kadero*, [w:] *Encyklopedia Sztuki Starożytnej*, Warszawa 1974, s. 241,
 - *Neolit w Kadero „Z otchłani wieków”*, R. 40: 1974, s. 241,
 - *Pierwsza kampania badań wykopaliskowych w Kadero (Sudan). „Fontes...”*, 24. 1973 (1974), s. 217 - 223,
 - głos w dyskusji nad artykułem R. J. Sharera: *The Prehistory of the Southeastern Maya Periphery*, „*Current Anthropology*”, t. 15: 1974, s. 180 - 181,
 - składanka: „Skarby Muzeum Archeologicznego w Poznaniu. Pokaz najcenniejszych zabytków”,
- Tadeusz Makiewicz i Edward Krauze**
- *Zakrzew 11, distr. de Turek, dép. de Poznań*, „*Inventaria Archaeologica*”, Pologne, fasc. XXXII, pl. 201 (1 - 3), Łódź 1974,
- Sławomira Mamzerowa**
- *Konkurs dla młodzieży szkolnej pt. „Jak wyobrazasz sobie najstarszy Poznań”*, „*Fontes...*” t. 24: 1973 (1974), s. 274 - 275,
- Eliza Naumowicz-Śmigieliska**
- *Wstępne sprawozdanie z badań wykopaliskowych na gródku średniowiecznym w Dąbrówce, pow. Poznań*, „*Fontes...*”, t. 24: 1973 (1974), s. 250 - 251,
- Zbigniew Pieczyński**
- *Die ältesten Spuren des Bronzegusses aus der Frühbronzezeit in Polen*, „*Actes du VIIIe Congrès International des Sciences Préhistoriques et Protohistoriques*”, t. 3: 1973 (1974), s. 49 - 51,
- Andrzej Prinke**
- *Badania wykopaliskowe osady mezolitycznej i neolitycznej w Białobrzegu, pow. Września, stan 6*, „*Fontes...*”, t. 24: 1973 (1974), s. 236,
 - *Pochówki ludzkie i zwierzęce z cmentarzyska kultury pomorskiej w Kucharach, pow. Pleszew*, „*Fontes...*”, t. 24: 1973 (1974), s. 162 - 182,
 - *Ratownicze prace wykopaliskowe na osadzie wydmoowej w Ruszkowie II, pow. Koło, stan 3*, „*Fontes...*”, t. 24: 1973 (1974), s. 237,
- Andrzej Prinke i Janusz Skoczylas**
- *Badania petrograficzne nad użytkowaniem surowców kamiennych w neolicie Wielkopolski*, „*Fontes...*”, t. 24: 1973 (1974), s. 9 - 11,
 - *Petroarcheologia i jej zastosowanie w badaniach nad epoką kamienia*, „*Sprawozdania Archeologiczne*”, t. 26: 1974, s. 335 - 342,
- Czesław Strzyżewski**
- *Z badań nad uprawą roli w okresie późnolateńskim i wpływów rzymskich na Pomorzu*, [w:] „*Studia Archaeologica Pomeranica*”, Koszalin 1974, s. 113 - 128,
- Wanda Tetzlaff**
- *Badania ratunkowe na osadzie produkcyjnej z okresu wpływów rzymskich w Łasewie, pow. Pleszew*, „*Fontes...*”, t. 24: 1973 (1974), s. 242 - 243,
 - *Sprawozdanie z badań wykopaliskowych na stanowiskach kultury pucharów lejkowatych, kultury ceramiki sznurowej oraz z wczesnej epoki brązu w Łądzie i w Policku, pow. Słupca*, „*Fontes...*”, t. 24: 1973 (1974), s. 238 - 239,
 - *Sprawozdanie z działalności Muzeum Archeologicznego w Poznaniu w latach 1971 - 1972*, „*Fontes...*”, t. 24: 1973 (1974), s. 260 - 273,
 - 51 streszczeń prac z zakresu neolitu i wczesnej epoki brązu, [w:] „*Polish Archaeological Abstracts*”, t. 2, Wrocław—Warszawa—Kraków—Gdańsk 1973 (1974); 65 streszczeń j.w. [w:] „*Polish...*”, t. 3; 31 streszczeń j.w. [w:] „*Polish...*”, t. 4,
- Maria Zeylandowa**
- *Kotlin w przeszłości*, „*Biblioteka Popularnonaukowa Muzeum Archeologicznego w Poznaniu*”, nr 8, Poznań 1974,
 - *Łąd. Wczesnośredniowieczny gród nad Wartą*, „*Biblioteka Popularnonaukowa Muzeum Archeologicznego w Poznaniu*”, nr 7, Poznań 1974,
 - *Otwarta osada halszacka ludności kultury tużyckiej w Kotlinie, pow. Jarocin*, „*Fontes...*”, t. 24: 1973 (1974), s. 50 - 131,
 - *Sprawozdanie z dotychczasowych prac badawczych na grodzisku wczesnośredniowiecznym w Łądzie, pow.*

Słupca, „*Sprawozdania Archeologiczne*”, t. 26: 1974, s. 279 - 299.

Ponadto w „*Informatorze Archeologicznym. Badania. Rok 1973*”, Warszawa 1974, ukazało się 7 sprawozdań pracowników Muzeum (W. Błaszczuk, D. Durczewski, L. Krzyżaniak, E. Naumowicz-Śmigieliska, A. Prinke, W. Tetzlaff, M. Zeylandowa). W „*Biuletynie Informacyjnym Zarządu Muzeów*” ukazało się 12 komunikatów.

W przygotowaniu znajdują się dalsze publikacje pracowników naukowych Muzeum.

Badania pomocnicze

W ciągu roku sprawozdawczego opracowywano materiały antropologiczne ze stanowiska Poznań, ul. Garbary 75/77 (mgr Z. Stephan). W Instytucie Zoologii Akademii Rolniczej w Poznaniu przeprowadzono badania kości zwierzęcych z osady neolitycznej w Kadero (Sudan). Na terenie wczesnośredniowiecznego grodziska w Łądzie, pow. Słupca przeprowadzono badania magnetometryczne; badania te przeprowadziła Pracownia Archeologiczno-Konserwatorska PKZ w Poznaniu.

Zebrań i narady wewnątrzmuzealne

W 1974 roku odbyło się 5 zebrań naukowych z następującymi referatami: „Zastosowanie statystycznej teorii próby i analizy zbiorów w studiach nad produkcją garncarską — etap wstępny: opis statystyczny w badaniach zbiorowości próbnej” (mgr Z. Karolczak), „Dotychczasowe wyniki badań na osadzie ludności kultury pucharów lejkowatych w Mrowinie, pow. Poznań” (mgr W. Tetzlaff), „Wyniki badań na osadzie ludności kultury przeworskiej w Janikowie, pow. Inowrocław” (mgr T. Makiewicz), „Łąd — wczesnośredniowieczny gród nad Wartą” (mgr M. Zeylandowa) oraz „Gród w Dąbrówce, pow. Poznań, jako przykład wielkiej własności rycerskiej” (mgr E. Naumowicz-Śmigieliska).

Aktualne sprawy muzealne omawiano na posiedzeniach Kolegium Naukowego (6 posiedzeń), w których bierze udział dyrekcja Muzeum, przedstawiciel Rady Zakładowej i Podstawowej Organizacji Partyjnej oraz kierownicy działów naukowych i pracowni technicznych. Odbyło się także 7 posiedzeń Prezydium Kolegium oraz 8 zebrań komisji d/s regulacji płac pracowników Muzeum.

W okresie sprawozdawczym odbyły się ponadto 3 zebrania wszystkich pracowników Muzeum, na których przedstawiono osiągnięcia Muzeum w roku 1973, program działania na rok 1974 ze szczególnym uwzględnieniem XXX-lecia PRL, omówiono problem regulacji płac oraz problemy związane z ochroną zabytków przed kradzieżą i przed zniszczeniem.

Dla członków Podstawowej Organizacji Partyjnej, Rady Zakładowej oraz dla kierowników działów naukowych zorganizowano 9 szkoleń politycznych.

Współpraca z innymi instytucjami i towarzystwami naukowymi w kraju

Dla studentów IV roku archeologii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu dr St. Jasnosz wygłosił cykl wykładów monograficznych nt. chronologii okresu późnolateńskiego i wpływów rzyms-

kich, natomiast studenci III roku archeologii odbyli w Muzeum 6-dniową praktykę muzealną.

Dr hab. T. Malinowski prowadził wykłady nt. epoki brązu i wczesnej epoki żelaza w Europie dla studentów II i III roku archeologii Uniwersytetu Łódzkiego oraz nt. wybranych zagadnień epoki brązu i epoki żelaza dla studentów V roku archeologii powyższej uczelni.

Mgr Cz. Strzyżewski uczestniczył w opracowywaniu problemu naukowego PAN (problem nr 37) pt. „Etnogeneza Słowian i innych ludów Europy”.

Z Polską Stacją Archeologii Śródziemnomorskiej Uniwersytetu Warszawskiego w Kairze współpracuje w dalszym ciągu dr L. Krzyżaniak. W r. 1974 kontynuował on badania wykopaliskowe osady i cmentarzyska ze schyłku IV tysiąclecia p.n.e w Kadero (Sudan).

W prowadzonych przez Katedrę Archeologii UAM w Poznaniu badaniach powierzchniowych na Kujawach wziął udział mgr A. Szułdrzyński.

Dr W. Błaszczuk współpracował z Muzeum Narodowym w Poznaniu, uczestnicząc w przygotowaniu wystawy poświęconej osiągnięciom muzealnictwa w XXX-leciu PRL.

Na wystawę „Muzea — społeczeństwu”, organizowaną przez Muzeum Narodowe w Warszawie, dr St. Jasnosz przygotował zestaw zabytków, materiałów ilustracyjnych i wydawnictw.

Z Muzeum Morskim w Gdańsku współpracowała mgr A. Wojciechowska, przeprowadzając konserwację drewnianych elementów statku wydobytego na terenie Portu Północnego.

Mgr W. Tetzlaff współpracowała z Zakładem Archeologii Wielkopolski IHKM PAN w Poznaniu, biorąc udział w pracach zespołu opracowującego „Polish Archaeological Abstracts”.

Muzeum nasze przystąpiło do współpracy z Interdyscyplinarną Grupą Roboczą do Badań Bursztynu Polsko-Włoskiej Komisji Mieszanej. W ramach tej współpracy mgr W. Tetzlaff przystąpiła do opracowywania katalogu zabytków bursztynowych z epoki kamienia i z wczesnej epoki brązu z terenu Wielkopolski.

Mgr M. Zeylandowa nawiązała współpracę z Pracownią Archeologiczno-Konserwatorską PKZ, PP w Poznaniu. Pracownia ta na terenie wczesnośredniowiecznego grodziska w Łądzie wykonała badania magnetometryczne.

Niektórzy pracownicy naukowcy Muzeum są członkami różnych komisji i towarzystw naukowych, biorąc czynny udział w ich pracach. Członkami Komisji Archeologicznej PAN — Oddział w Poznaniu są: dr W. Błaszczuk (członek zarządu), dr St. Jasnosz (członek Komisji i członek grupy roboczej d/s inwentaryzacji stanowisk archeologicznych) oraz dr hab. T. Malinowski (członek Komisji). Dr W. Błaszczuk jest również członkiem Komisji Archeologicznej Komitetu Nauk Historycznych PAN w Warszawie. Członkami Komisji Archeologicznej Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk są: dr St. Jasnosz (sekretarz Komisji), dr hab. T. Malinowski i dr L. Krzyżaniak. Prezesem Polskiego Towarzystwa Archeologicznego i Numizmatycznego — Oddział w Poznaniu jest dr W. Błaszczuk a sekretarzem Z. Smoleniowa. Dr W. Błaszczuk jest także członkiem zarządu Wielkopolskiego

Towarzystwa Kulturalnego, członkiem Rady Ochrony Dóbr Kultury przy Urzędzie Miasta Poznania oraz Rady Ochrony Dóbr Kultury przy Urzędzie Wojewódzkim w Poznaniu. Z. Smoleniowa jest członkiem Komisji Młodzieżowej Towarzystwa Miłośników Miasta Poznania oraz Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich.

Współpraca z zagranicą

Współpraca naukowa Muzeum Archeologicznego w Poznaniu z zagranicą polegała głównie na wymianie wystaw, wymianie wydawnictw i kontaktach personalnych.

W Museum für Vor- und Frühgeschichte w Berlinie Zachodnim eksponowana była wystawa pt. „Początki miast polskich w świetle badań archeologicznych”. Prowadzono również rozmowy na temat sprowadzenia do Polski wystawy „Osadnictwo słowiańskie w Berlinie Zachodnim — Spandau”.

Dr L. Krzyżaniak jest członkiem stowarzyszonym zespołu współpracowników czasopisma „Current Anthropology” (USA).

Muzeum nasze prowadzi wymianę wydawnictw z 320 placówkami naukowymi zagranicą.

W okresie sprawozdawczym gościło w Muzeum 11 archeologów z następujących krajów: Austria (1), Berlin Zachodni (2), Francja (1), Holandia (1), Jugosławia (1), Niemiecka Republika Demokratyczna (2), Rumunia (2), Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich (1).

Za granicę wyjeżdżało dwóch pracowników naukowych Muzeum. Dr W. Błaszczuk przebywał dwukrotnie w Berlinie Zachodnim w celu zorganizowania, otwarcia a następnie likwidacji wymienionej już powyżej wystawy „Początki miast polskich w świetle badań archeologicznych”. Uczestniczył również w sympozjum nt. „Problemy ochrony zabytków archeologicznych na przykładzie wielkich miast”, które odbyło się w Sztokholmie (Szwecja).

Przez kilka miesięcy przebywał w Sudanie dr L. Krzyżaniak, prowadząc w Kadero badania wykopaliskowe osady i cmentarzyska predynastycznego.

Sympozja, zjazdy, konferencje i posiedzenia naukowe

W dniach 26 - 27 VI Muzeum Archeologiczne w Poznaniu zorganizowało seminarium nt. „Wyniki badań archeologicznych w Łądzie — próba interpretacji przynależności plemiennej i funkcji grodu”. Wzięli w nim udział archeolodzy i przedstawiciele innych dyscyplin naukowych z kilku ośrodków badawczych w kraju. Inauguracja obrad nastąpiła w Słupcy, gdzie otwarto wystawę pt. „Łąd — wczesnośredniowieczny gród nad Wartą”. Następnie uczestnicy seminarium udali się do Łądu, aby na terenie grodziska zapoznać się z wynikami badań prowadzonych na tym obiekcie. Drugi dzień seminarium poświęcony był obradom, które toczyły się w Muzeum Archeologicznym w Poznaniu. Wygłoszono na nich następujące referaty: „Środowisko przyrodnicze wczesnośredniowiecznego grodu w Łądzie” (prof. dr T. Bartkowski z Instytutu Geografii UAM w Poznaniu), „Osadnictwo dorzecza środkowej Warty w okresie

wpływów rzymskich i wczesnego średniowiecza" (mgr K. Dębska-Luty i mgr A. Lipińska z Muzeum Archeologicznego w Poznaniu), „Wyniki badań archeologicznych w Łądzie — próba interpretacji przynależności plemiennej i funkcji grodu” (mgr M. Zeylandowa z Muzeum Archeologicznego w Poznaniu), „Wyniki badań antropologicznych czaszek z cmentarzyska na podgrodziu w Łądzie” (mgr Z. Stephan z Muzeum Archeologicznego w Poznaniu), „Wyniki wstępnych badań nad źródłami słonymi w okolicach Łądu” (dr A. Jodłowski z Muzeum Żup Krakowskich w Wieliczce) oraz „Z problematyki badań historycznych wczesnośredniowiecznego Łądu” (dr A. Wędzki z Zakładu Słowianoznawstwa Instytutu Historii PAN w Poznaniu). W dyskusji udział wzięli: dr W. Błaszczuk, prof. dr T. Bartkowski, doc. dr M. Cabalska, doc. dr E. Dąbrowska, doc. dr hab. K. Dąbrowski, doc. dr T. Dunin-Wąsowicz, doc. dr Z. Hilczer-Kurnatowska, dr A. Jodłowski, prof. dr J. Kamińska, dr St. Kurnatowski, mgr inż. Z. Łabuda, mgr Z. Stephan, W. Sypniewski, dr A. Wędzki i dr W. Wolska. Wygłoszone referaty oraz głosy w dyskusji opublikowane zostaną w „Bibliotece Fontes Archaeologici Posnanienses”. W zespole organizacyjnym seminarium działały: mgr M. Zeylandowa (przewodnicząca) oraz mgr K. Dębska-Luty i mgr A. Lipińska. Obradom przewodniczył dr W. Błaszczuk.

W dniach 5-6 VII odbyła się w siedzibie Muzeum konferencja Interdyscyplinarnej Grupy Roboczej do Badań Bursztynu Polsko-Włoskiej Komisji Mieszanej. Ze strony włoskiej wzięła w niej udział 5-osobowa grupa naukowców z przewodniczącym Komisji, prof. dr. Giuseppe Donato, dyrektorem Komitetu Nauk Archeologicznych w Rzymie, ze strony polskiej — 10-osobowa grupa z prof. dr. Witoldem Henslem, dyrektorem Instytutu Historii Kultury Materialnej PAN w Warszawie. Komisja ta powstała w ramach porozumienia, jakie rządy Polski i Włoch zawarły w sprawie współpracy naukowo-technicznej. Założeniem badawczym Komisji jest kompleksowe opracowanie pradziejowych i wczesnośredniowiecznych zabytków bursztynowych z terenu Polski i Włoch. Oprócz archeologów, w badaniach tych biorą również udział przedstawiciele nauk przyrodniczych i technicznych obu krajów. Do współpracy w zakresie opracowywania katalogu zabytków bursztynowych poproszono również Muzeum Archeologiczne w Poznaniu.

W dniu 30 I miała miejsce w Muzeum uroczystość wręczenia prof. dr Z. A. Rajewskiemu, dyrektorowi Państwowego Muzeum Archeologicznego w Warszawie, 23 tomu „Fontes Archaeologici Posnanienses”, dedykowanego mu z okazji 40-lecia pracy naukowej i działalności muzealnej. Wśród zaproszonych gości znajdowali się m. in. Konserwator Zabytków Miasta — dr E. Linette, Wojewódzki Konserwator Zabytków — mgr J. Pic oraz literat — E. Paukszta.

Pracownicy naukowcy Muzeum wzięli także udział w sympozjach, konferencjach i naradach, organizowanych przez inne placówki naukowe w kraju i za granicą.

Dr W. Błaszczuk uczestniczył w konferencji nt. „Frühes Städtewesen zwischen Elbe und Weichsel”, która odbyła się w Berlinie Zachodnim w dniach 20-22 VI. Na konferencji tej wygłosił referat pt. „Die

Ergebnisse und Probleme der stadttarchäologischen Ausgrabungen in Polen”. W dniach 21-22 IX wzięł udział w odbywającym się w Sztokholmie sympozjum nt. problemów ochrony zabytków archeologicznych na przykładzie wielkich miast, wygłaszając również referat pt. „Schutz- und Reanimationsproblematik der archäologischen Denkmäler der Siedlungsagglomeration in Poznań bis zum 15. Jh.”.

Dr W. Błaszczuk wzięł również udział w VI Konferencji Sprawozdawczo-Wyborczej Wielkopolskiego Towarzystwa Kulturalnego w Poznaniu (7 XII), w sesji Wojewódzkiej Rady Narodowej w Poznaniu poświęconej problemom kultury (28 XI), w posiedzeniach Rady Ochrony Dóbr Kultury przy Urzędzie Miasta Poznania (6 II, 2 IV), w Ogólnopolskiej Sesji Studenckich Kół Naukowych (20 II) oraz był organizatorem walnego zebrania Polskiego Towarzystwa Archeologicznego i Numizmatycznego, Oddział w Poznaniu (14 III), na którym wygłosił także referat.

Mgr Z. Karolczak uczestniczył w XI Powszechnym Zjeździe Historyków Polskich w Toruniu (7-8 IX).

W Ogólnopolskiej Konferencji Konserwatorów Zabytków Archeologicznych, która odbyła się w dniu 25 VI we Wrocławiu, uczestniczył mgr D. Durczewski.

Dr L. Krzyżaniak wzięł udział w V Seminarium Amerykanistycznym w Poznaniu.

Z. Smoleniowa uczestniczyła w Zjeździe Polskiego Towarzystwa Archeologicznego i Numizmatycznego w Katowicach (18-19 V) oraz w Konferencji Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich w Poznaniu (28 VI).

Poza tym poszczególni pracownicy naukowcy Muzeum wzięli udział w różnych zebraniach i posiedzeniach naukowych organizowanych przez Komisję Archeologiczną PAN — Oddział w Poznaniu, Komisję Archeologiczną Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, Zakład Archeologii Wielkopolski IHKM PAN w Poznaniu, Komisję Archeologiczną PAN — Oddział w Krakowie, Instytut Archeologii UJ w Krakowie, Zakład Archeologii Śródziemnomorskiej PAN w Warszawie oraz Instytut Historii Kultury Materialnej PAN w Warszawie.

Biblioteka

W r. 1974 księgozbiór biblioteki powiększył się o 787 tomów, w tym 417 tomów wydawnictw zwartych i 370 tomów czasopism. Zakupiono 213 pozycji, z wymiany pochodzi 520 pozycji, z prenumeraty 31 pozycji, z darów i innych źródeł wpłynęły 23 pozycje. W końcu roku sprawozdawczego stan księgozbioru biblioteki wynosił 26653 pozycje. Stanowi to 12717 pozycji inwentarzowych w księdze inwentarzowej wydawnictw zwartych i 13936 pozycji w księdze inwentarzowej czasopism.

Muzeum prowadziło wymianę wydawnictw z 83 placówkami naukowymi w kraju i z 320 placówkami zagranicznymi. Łącznie w ramach wymiany wysłano 511 tomów.

Kontynuowano także prace nad katalogiem alfabetycznym i rzeczowym oraz nad katalogiem analitycznym artykułów zawartych w czasopismach i w

wydawnictwach seryjnych. Ogółem napisano 8856 kart katalogowych.

Z końcem okresu sprawozdawczego liczba czytelników wynosiła 594 osoby. W ciągu roku 1974 przybyło 67 nowych czytelników. W ciągu całego roku zanotowano w czytelni 2901 odwiedzin. Udostępniono czytelnikom ogółem 5733 tomy, w tym 1007 tomów wypożyczono a 4726 tomów udostępniono na miejscu w czytelni. Prowadzono także wymianę międzybiblioteczną.

Pracownie pomocnicze

Pracownia rekonstrukcji ceramiki. Ogółem wyklejono i uzupełniono gipsem 29 całych naczyń, 142 większe ich fragmenty, skleiono 545 małych fragmentów oraz przejrano 69102 ułamki, z których nie dało się nic wykleić. Głównie wyklejano ceramikę ze stanowisk archeologicznych w Chodzieży, Gieczu, pow. Środa, Łądzie, pow. Słupca, Mrowinie, pow. Poznań, Poznaniu (Komandoria i Góra Przemysław), Smuszewie, pow. Wągrowiec i Węglewie, pow. Czarńków.

Pracownia modelarska. W pracowni wykonano 79 gipsowych kopii zabytków, 1 kopię drewnianą i 2 kopie metalowe. Wykonywano kopie na wystawy „Łąd — wczesnośredniowieczny gród nad Wartą” i „Skarby Muzeum Archeologicznego w Poznaniu”, na wystawę na terenie Rezerwatu Archeologicznego w Gieczu oraz dla Działu Naukowo-Oświatowego dla celów dydaktycznych.

Przy pomocy metody lakowej zdjęto fragment profilu wykopu z układem warstw kulturowych na stan. 9 w Poznaniu (Stary Rynek).

Pracownia konserwacji zabytków metalowych i organicznych. Przeprowadzono konserwację 1287 zabytków z żelaza, brązu, szkła, drewna i kamienia z następujących miejscowości: Iwno, pow. Poznań, Kinno, pow. Mogilno, Łąd, pow. Słupca, Łasew, pow. Pleszew, Poznań (ul. Garbary 75/77), Piła, Sędzinko, pow. Szamotuły i in. Dokonano również konserwacji drewna pochodzącego z badań wykopaliskowych w Poznaniu przy ul. Wronieckiej (fragment drewnianego umocnienia fosi staromiejskiej) i Starego Rynku (fragment ulicy moszczonęj drewnem, drewnianego krawężnika ulicy brukowanej oraz drewnianej rury wodociągowej).

Pracownia kreślarsko-rysunkowa. W pracowni wykonano 330 rysunków zabytków z Biskupina, pow. Żnin, Bruszczewa, pow. Kościan, Bytnia, pow. Szamotuły, Łądu, pow. Słupca, Łasewa, pow. Pleszew, Mrowina, pow. Poznań, Policka, pow. Słupca, Poznania, Ujścia, pow. Chodzież, i in. Wykonano również 42 przerisy planów i map.

Zaprojektowano i opracowano graficznie i technicznie wydawnictwa muzealne, afisze, zaproszenia i inne druki informujące o naukowo-oświatowej działalności Muzeum.

Pracownia plastyczna. Wykonano 44 rysunki zabytków z Komorowa, pow. Szamotuły i z Robaczyna, pow. Kościan.

Wykonywano plansze na wystawy czasowe w Muzeum, projektowano i wykonywano plansze reklamowe wymienionych wystaw. Malowano gipsowe kopie zabytków. Wykonywano różne prace liternicze.

Projektowano i wykonywano okolicznościowe dekoracje sali konferencyjnej.

Pracownia fotograficzna. W pracowni wykonywano także prace fotograficzne dla Konserwatora Zabytków Miasta. Ogółem wykonano 2472 zdjęcia i reprodukcje, 9272 odbitki i powiększenia oraz 233 przeźrocza; w tym dla Muzeum Archeologicznego wykonano 1854 zdjęcia i reprodukcje, 8104 odbitki i powiększenia oraz 233 przeźrocza, dla Konserwatora Zabytków Miasta wykonano 351 zdjęć i reprodukcji oraz 1168 odbitek i powiększeń. Dla Muzeum Historii Ruchu Robotniczego wykonano jednorazowo 267 reprodukcji.

Do księgi inwentarzowej negatywów wpisano 929 pozycji (nr inw. 27405 - 28333).

Konserwator Zabytków Archeologicznych

Konserwator Zabytków Archeologicznych przeprowadził w okresie sprawozdawczym na terenie Poznania i województwa poznańskiego 46 interwencji terenowych, inspekcji i wizji lokalnych na przypadkowo odkrytych i na znanych już stanowiskach archeologicznych.

W roku 1974 wydano 14 zezwoleń na prowadzenie badań wykopaliskowych na obiektach archeologicznych znajdujących się w obrębie Poznania (4 zezwolenia) i na terenie województwa poznańskiego (10 zezwoleń). Zezwolenia te wydano dla Muzeum Archeologicznego w Poznaniu, Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi, Muzeum Regionalnego w Jarocinie oraz dla Pracowni Archeologicznej Zakładu Epoki Metali IHKM PAN w Warszawie.

Na terenie powiatów Konin, Słupca i Turek w dniach od 7 do 23 XI przeprowadzono inspekcję archeologiczną terenów meliorowanych, odkrywając 13 stanowisk z czasów od neolitu do wczesnego średniowiecza.

Z ramienia Konserwatora Zabytków Archeologicznych przeprowadzono ratownicze badania wykopaliskowe na 7 zagrożonych stanowiskach (Chodzież, m. pow., Dakowy Mokre, pow. Nowy Tomyśl, Komorowo, pow. Szamotuły — 2 stanowiska, Mrowino, pow. Poznań, Ślaskowo, pow. Rawicz i Topola Wielka, pow. Ostrów Wlkp.). Wyniki ich omówiono już wyżej, w części poświęconej badaniom wykopaliskowym.

Do rejestru zabytków wpisano 25 obiektów archeologicznych z terenu województwa poznańskiego.

Funkcję Konserwatora Zabytków Archeologicznych pełnił mgr D. Durczewski.

Podnoszenie kwalifikacji zawodowych

W dniu 17 V dyr. W. Błaszczuk obronił pracę doktorską pt. „Początki Starego Miasta w Poznaniu”.

Dr L. Krzyżaniak ukończył pisanie pracy habilitacyjnej pt. „Kultury wczesnorolnicze nad dolnym Nilem. Okres predynastyczny w Egipcie”.

Mgr M. Bebową kontynuowała studia na Podyplomowym Studium Bibliotekarskim.

Mgr mgr D. Durczewski, M. Grabska, Z. Karolczak, T. Makiewicz, A. Prinke, Cz. Strzyżewski uczęszczali na seminaria doktoranckie.

DZIAŁALNOŚĆ NAUKOWO-OŚWIATOWA

Popularyzacja archeologii wśród najszerszych kręgów społeczeństwa, to — obok działalności naukowo-badawczej — drugi istotny nurt w całokształcie pracy Muzeum. Działalność naukowo-oświatowa przejawiała się m. in. w formie wystaw, odczytów, cieszących się zawsze dużym powodzeniem takich akcji jak „Wtorki muzealne”, „Niedzielne poranki filmowe” i „Tydzień archeologii”.

Wystawy

Codziennie od godz. 10⁰⁰ do 18⁰⁰, z wyjątkiem poniedziałków i dni poświęconych, czynna była wystawa stała „Pradzieje Wielkopolski” i „Początki i rozwój Starego Miasta w Poznaniu do XV wieku”. W tym samym czasie otwarte były również znajdujące się w Muzeum wystawy czasowe.

W miejscu badań wykopaliskowych prowadzonych przez Muzeum w latach 1971 i 1972 na terenie byłego klasztoru dominikańskiego w Poznaniu przy ul. Garbary znajduje się Rezerwat Archeologiczno-Architektoniczny wraz z wystawą.

W roku 1974 eksponowanych było w Muzeum 7 wystaw czasowych. Przez kilkanaście dni stycznia czynna była jeszcze (otwarta w r. 1973) wystawa pt. „Sztuka Meksyku”, zorganizowana przez Ambasadę Stanów Zjednoczonych Meksyku i Ministerstwo Kultury i Sztuki w Warszawie. W dniu 25 III wręczono p. Rudolfo Navarrete, ambasadorowi Meksyku w Polsce, pamiątkowy album ze zdjęciami wystawy i z uroczystości jej otwarcia.

Kolejne wystawy czasowe to: „Gdy Poznań był warownym grodem” (18 I — 10 II) — wystawa grafik Henryka Kota, „Łąd — wczesnośredniowieczny gród nad Wartą” (27 II — 26 V) — wystawa obrazująca wyniki 10-letniej kampanii wykopaliskowej na terenie wczesnośredniowiecznego grodziska w Łądzie, „Skarby Muzeum Archeologicznego w Poznaniu” (2 IX — 2 XII) — wystawa najcenniejszych zabytków znajdujących się w zbiorach Muzeum, zorganizowana z okazji XXX-lecia Polski Ludowej; obie ostatnie wystawy przygotowane zostały przez Muzeum Archeologiczne w Poznaniu. W dniach od 4 XII do 5 I 1975 r. eksponowane były w Muzeum trzy wystawy o tematyce łowieckiej: „Myślistwo w archeologii i sztuce”, „Motyw łowiecki w ekslibrisie” i „Myślistwo w filatelistyce”, zorganizowane z okazji odbywającego się w Poznaniu w dniach 4-6 XII Łowieckiego Międzynarodowego Sympozjum Naukowego, którego obrady toczyły się w sali konferencyjnej Muzeum. Wystawy powyższe przygotowane zostały przez Polski Związek Łowiecki — Zarząd Wojewódzki oraz przez Muzeum Archeologiczne w Poznaniu, przy czym w przygotowaniu pierwszej z wymienionych trzech wystaw uczestniczyło też Muzeum Narodowe w Poznaniu.

Wystawę stałą i wystawy czasowe zwiedziło ogółem 19937 osób.

Wystawa „Łąd — wczesnośredniowieczny gród nad Wartą” ekspozowana była również w siedzibie Urzędu Powiatowego w Słupcy (19 V — 18 VIII).

W dniach od 21 VI do 1 IX Muzeum nasze ekspozycję w Berlinie Zachodnim wystawę pt. „Początki miast polskich w świetle badań archeologicznych”.

Zgromadzono na niej ponad 1000 najcenniejszych zabytków o wybitnej wartości naukowej a także liczne modele i plansze obrazujące w sposób wszechstronny proces kształtowania się ośrodków miejskich we wczesnym średniowieczu, jak również ukazujące wysoką kulturę jaką reprezentowały nasze miasta już w zaraniu naszej państwowości. Ekspozycję powyższą przygotowano przede wszystkim w oparciu o zbiory Muzeum Archeologicznego w Poznaniu, lecz wykorzystano w niej również zabytki pochodzące z innych instytucji archeologicznych całego kraju. Wystawa spotkała się z dużym zainteresowaniem świata naukowego i społeczeństwa Berlina Zachodniego. Została ona również wysoko oceniona przez Misję Wojewódzką PRL w Berlinie Zachodnim oraz przez Ministerstwo Kultury i Sztuki w Warszawie. Ogromne jej znaczenie można bowiem rozpatrywać nie tylko w kategoriach naukowych, lecz również politycznych: jest ona poważnym argumentem przemawiającym za słusnością naszej granicy zachodniej.

W 1974 roku Muzeum zorganizowało również 5 wystaw oświatowych. „Jak wyobrażasz sobie najstarszy Poznań” — wystawa prac młodzieży szkolnej, nagrodzonych na konkursie pod powyższym tytułem, eksponowana była w siedzibie Muzeum (1 I — 8 I) oraz w Domu Studenckim Akademii Medycznej w Poznaniu (8 V — 31 V). W gmachu Muzeum podczas zebrań członków PTAiN odbyły się dwa pokazy monet i medali pochodzących z prywatnych kolekcji członków Towarzystwa. Wystawa nosiła tytuł „Zbiory członków PTAiN — Oddział w Poznaniu” i ekspozowana była w czasie od 18 II do 6 III. Na terenie prowadzonych przez Muzeum badań wykopaliskowych na ul. Wronieckiej w Poznaniu (fosa staromiejska), z okazji odbywających się w Poznaniu Centralnych Dożynek, zorganizowano wystawę pt. „Historia fortyfikacji miasta Poznania” (8 IX — 30 XI). Dla Muzeum im. Wiktora Stachowiaka w Trzciance przygotowano wystawę pt. „Z najdawniejszej przeszłości ziemi trzcianieckiej” (2 II — 31 XII). W Ośrodku Wczasowym Zakładów Motoryzacyjnych w Słupi k. Stęszewa znajdowała się wystawa „Uzbrojenie wczesnośredniowieczne w świetle wykopalisk” (27 VI — 28 IX).

W Poznaniu, w witrynach przy ul. Klasztornej, Fredry i na Dworcu Głównym znajdowały się plansze reklamowe Muzeum Archeologicznego i znajdujących się w nim wystaw.

„Wtorki muzealne”

Obok działalności wystawienniczej, drugą bardzo ważną i atrakcyjną formą popularyzacji archeologii były bogato ilustrowane przezroczami wykłady i odczyty popularnonaukowe. W roku 1974 finalizowano V cykl wykładów w ramach „Wtorków muzealnych”, poświęconych osiągnięciom nauk humanistycznych w XXX-leciu PRL. Wykłady wygłosili: dr W. Błaszczuk, dr St. Jasnosz, mgr E. Naumowicz-Śmigieliska, mgr Z. Pieczyński, mgr A. Prinke oraz mgr M. Zeylandowa.

W październiku 1974 r. zapoczątkowano VI cykl wykładów, poświęconych działalności Muzeum Archeologicznego w Polsce Ludowej. Wykłady wygłosili

li: dr W. Błaszczuk, dr L. Krzyżaniak, mgr Z. Pieczyński i mgr A. Prinke.

Wykładów powyższych wysłuchały ogółem 684 osoby.

„IX Tydzień archeologii”

W ramach „IX Tygodnia archeologii” zorganizowano dla młodzieży szkół średnich cykl odczytów (5 odczytów) na temat najdawniejszych dziejów Wielkopolski, po których odbyły się projekcje filmów oświatowych. Odczyty wygłosili: dr L. Krzyżaniak, mgr Z. Głogowski, mgr M. Grabska, mgr Z. Karolczak i mgr Cz. Strzyżewski.

Dla młodzieży szkół podstawowych zorganizowano 5 projekcji filmów oświatowych, poprzedzonych prelekcjami wprowadzającymi w tematykę filmów.

Ogółem w seansach filmowych zorganizowanych w ramach „IX Tygodnia archeologii” wzięło udział 658 uczniów.

„Niedzielne poranki filmowe”

Imprezą cieszącą się powodzeniem wśród mieszkańców Poznania były „Niedzielne poranki filmowe”. Wyświetlano na nich zestawy krótkometrażowych filmów oświatowych o tematyce związanej z archeologią, historią, historią sztuki, etnografią i krajoznawstwem. Projekcje filmów poprzedzone były zawsze krótką prelekcją wprowadzającą, wygłaszaną przez pracownika naukowego Muzeum. W okresie sprawozdawczym odbyło się 21 „Niedzielnich poranków filmowych”, w których wzięło udział 2089 osób.

Odczyty popularnonaukowe i pogadanki

Pracownicy naukowcy Muzeum wygłosili ogółem 26 odczytów popularnonaukowych z zakresu archeologii i historii sztuki starożytnej, bogato ilustrowanych przeźroczeniami. W Muzeum odbiorcami ich byli uczniowie szkół średnich, nauczyciele, studenci pedagogiki, członkowie Klubu Miłośników Archeologii. Poza Muzeum wygłaszano odczyty dla uczniów VIII i IX Liceum Ogólnokształcącego, Technikum Geodezyjno-Drogowego, Technikum Kolejowego i Technikum Chemicznego, ponadto w Klubie Tramwajarza i w Zakładowym Domu Kultury Zakładów Przemysłu Metalowego im. H. Cegielskiego a poza Poznaniem docierano z odczytami do Liceum Ogólnokształcącego w Ostrowie Wlkp. i w Złotowie, do Technikum Rybackiego w Sierakowie, do Powiatowego Domu Kultury w Złotowie i Klubu Emerytów przy Wielkopolskim Przedsiębiorstwie Przemysłu Ziemniaczanego w Luboniu k. Poznania. Odczyty wygłosili: dr St. Jasnosz, mgr S. Janasik, mgr Z. Karolczak, dr L. Krzyżaniak, mgr A. Lipińska, mgr E. Naumowicz-Śmigiełska, mgr A. Prinke, Z. Smoleńowa i mgr A. Wojciechowska.

Na wystawie stałej i na wystawach czasowych pracownicy naukowcy wygłosili 96 pogadanek, w tym 21 lekcji na tematy związane z programem szkolnym. Pogadanki te wygłaszali: mgr mgr Z. Głogowski, M. Grabska, H. Kaczmarek, H. Krzyżńska, E. Stelmachowska, Z. Stephan.

Współpraca ze szkołami

Wzorem lat ubiegłych Muzeum prowadziło ze szkołami podstawowymi, średnimi i zawodowymi stałą współpracę w zakresie popularyzacji wiedzy o najdawniejszych dziejach naszego kraju. Muzeum nasze, jako jedyna placówka muzealna w Poznaniu, umieszczone zostało w „Kalendarzu olimpiad, konkursów i imprez”, opracowywanym corocznie przez Kuratorium Okręgu Szkolnego Poznańskiego. Formy działalności wśród młodzieży były różnorodne: oprowadzano po wystawach, wygłaszano odczyty popularnonaukowe, prowadzono na wystawach lekcje na tematy zamówione przez szkołę (zob.: Odczyty popularnonaukowe i pogadanki), wyświetlano dla młodzieży filmy oświatowe (zob.: „IX Tydzień archeologii”), organizowano konkursy o tematyce archeologicznej.

W okresie sprawozdawczym zakończono konkurs pt. „Moje spotkanie z obiektem archeologicznym odkrytym w 30-lecie PRL”, ogłoszony w r. 1973. Na konkurs wpłynęło 128 prac, przyznano 5 nagród, 18 wyróżnień oraz 105 nagród pocieszenia, a dwie szkoły podstawowe otrzymały nagrody zbiorowe za liczny udział w konkursie. Wszystkim nagrodzonym i wyróżnionym uczniom wręczono dyplomy pamiątkowe.

Przy współudziale Kuratorium Okręgu Szkolnego Poznańskiego ogłoszono następny konkurs pt. „Który z zabytków eksponowanych na wystawie uważasz za najcenniejszy”.

Dla studentów V roku pedagogiki UAM oraz dla nauczycieli ze szkół poznańskich wygłoszono pogadanki na temat form pracy oświatowej Muzeum Archeologicznego w Poznaniu.

Współpraca z zakładami pracy

Z odczytami popularnonaukowymi i z wystawami docierano również do zakładów pracy. W roku 1974 kontynuowano współpracę z Zakładami Motoryzacyjnymi i z Zakładowym Domem Kultury Zakładów Przemysłu Metalowego im. H. Cegielskiego w Poznaniu oraz podjęto współpracę z Wielkopolskim Przedsiębiorstwem Przemysłu Ziemniaczanego w Luboniu k. Poznania. W Ośrodku Wczasowym Zakładów Motoryzacyjnych w Słupi k. Stęszewa eksponowano wystawę pt. „Uzbrojenie wczesnośredniowieczne w świetle wykopalisk”. Odczyty popularnonaukowe wygłoszono w Zakładowym Domu Kultury HCP, w Klubie Emerytów przy Wielkopolskim Przedsiębiorstwie Przemysłu Ziemniaczanego w Luboniu i w Klubie Tramwajarza w Poznaniu. Odczyty wygłosili: dr L. Krzyżaniak, mgr A. Prinke i Z. Smoleńowa.

Klub Miłośników Archeologii

Celem działającego na terenie Muzeum Klubu Miłośników Archeologii jest pogłębianie wiedzy o pradziejach naszego kraju. Z końcem roku 1974 zrzeszał on 50 członków. W okresie sprawozdawczym odbyło się 6 zebrań Klubu, na których odczyty wygłosili: dr St. Jasnosz, mgr Z. Karolczak, dr L. Krzyżaniak, mgr E. Naumowicz-Śmigiełska i mgr A. Wojciechowska.

Informacja o naukowo-oświatowej działalności Muzeum

Szczegółowy program działalności naukowo-oświatowej Muzeum podaje „Informator Muzeum Archeologicznego w Poznaniu”.

W celu poinformowania społeczeństwa o organizowanych przez Muzeum akcjach oświatowych wydawano i rozprowadzano ulotki zawierające program „Wtorków muzealnych”, „IX Tygodnia archeologii”, „Niedzielných poranków filmowych” oraz omawiające warunki organizowanych przez Muzeum konkursów.

O eksponowanych w Muzeum wystawach oraz o odczytach w ramach „Wtorków muzealnych” informowały również afisze.

Na otwarcia wystaw, inaugurację sezonu działalności naukowo-oświatowej Muzeum, na odczyty w ramach „Wtorków muzealnych”, na zakończenie konkursu pt. „Moje spotkanie z obiektem archeologicznym odkrytym w 30-leciu PRL” wysyłano osobne zaproszenia. Wysyłano je do władz miejskich, partyjnych i związkowych, do redakcji, instytucji naukowych, muzeów, szkół, członków Klubu Miłośników Archeologii i in.

O wystawach i innych formach działalności oświatowej Muzeum informuje co miesiąc „Informator imprez turystycznych i kulturalnych”, wydawany przez Wojewódzki Ośrodek Informacji Turystycznej w Poznaniu.

Osoby zwiedzające wystawę nabyć mogą wydawnictwa popularnonaukowe i pocztówki wydawane przez Muzeum.

Komunikaty prasowe, radiowe i telewizyjne

W prasie lokalnej i ogólnopolskiej ukazało się 79 artykułów i komunikatów informujących o nowych wystawach otwartych w Muzeum, o wykładach w ramach „Wtorków muzealnych” o „IX Tygodniu archeologii” i innych formach działalności oświatowej, a także o prowadzonych przez Muzeum badaniach wykopaliskowych i o konferencjach naukowych.

O naukowej i naukowo-oświatowej działalności Muzeum informowała również Rozgłośnia Poznańska Polskiego Radia i Telewizja Polska.

Liczba odbiorców wszystkich form działalności oświatowej Muzeum wyrażała się cyfrą 38 235 osób.

DZIAŁALNOŚĆ ADMINISTRACYJNO-GOSPODAR-CZA

Funkcję dyrektora Muzeum pełnił dr W. Błaszczuk, funkcję wicedyrektora — mgr H. Nowakowski. Aktualne sprawy muzealne omawiano na posiedzeniach Kolegium Naukowego, w skład którego wchodzi: dyrektor, wicedyrektor, sekretarz Podsta-

wowej Organizacji Partyjnej, przewodniczący Rady Zakładowej, kierownicy wszystkich działów naukowych, kierownik zespołu techniczno-gospodarczego oraz główna księgowa. Organem doradczym dyrekcji jest Prezydium Kolegium, do którego wchodzi: dyrektor, wicedyrektor, kurator, przedstawiciel Podstawowej Organizacji Partyjnej, przewodniczący Rady Zakładowej, kierownik zespołu techniczno-gospodarczego i główna księgowa.

Stan zatrudnienia w Muzeum w dniu 31 XII 1974 wynosił 75 pracowników. Na emeryturę przeszła p. Anna Uciechowska z obsługi wystawy.

Wszystkich pracowników Muzeum objęto regulacją płac.

Dr W. Błaszczuk oraz dr St. Jasnosz otrzymali Medale XXX-lecia PRL.

Jubileusz 10-lecia pracy zawodowej obchodziła M. Grobelska z pracowni rekonstrukcji ceramiki oraz J. Judzińska z obsługi wystawy.

W ciągu roku 1974 kontynuowano remont dachu budynku muzealnego, odnowiono elewacje a na jednej ze ścian wykonano sgraffito. Przeprowadzono kapitalny remont instalacji elektrycznej w warsztatach mechanicznych, w sali konferencyjnej, foyer i w sali dydaktycznej, remont instalacji c.o. wraz z dołożeniem żeberek w niedogranych pomieszczeniach, remont aparatury filmowej, rozpoczęto instalację izotopowych czujek dymu oraz wykonano dokumentację remontu i przebudowy windy.

W zakresie bieżących remontów i konserwacji przeprowadzono konserwację windy, remont i konserwację gaśnic p.poż. i hydrantów (12 razy w ciągu roku), konserwację centrali telefonicznej i maszyn biurowych, odnowiono i zmodernizowano salę dydaktyczną.

Zakupiono 2 wentylatory wyciągowe, z których jeden zainstalowano w pracowni fotograficznej a drugi przeznaczony jest do magazynu materiałowego. Zakupiono również 3 radiotelefony dla straży przemysłowej, 2 maszyny do pisania, maszynę do liczenia, 14 podświetlaczy wystawowych, 4 aparaty fotograficzne, lampę błyskową, światłomierz i suszarkę do rąk.

Muzeum posiada warsztat mechaniczno-elektryczny i stolarski, w których wykonywano wszystkie drobne prace rzemieślnicze. Pracownicy warsztatu mechaniczno-elektrycznego wykonywali bieżące naprawy instalacji i urządzeń elektrycznych i mechanicznych, obsługiwali aparaturę projekcyjną na „Niedzielných porankach filmowych”, „Wtorkach muzealnych” i in. imprezach organizowanych w Muzeum. W warsztacie stolarskim dokonywano napraw sprzętu i urządzeń muzealnych, naprawiano sprzęt stanowiący wyposażenie ekip wykopaliskowych, wykonywano plansze i postumenty pod eksponaty dla celów wystawienniczych. Pracownicy obu warsztatów wykonywali również wszystkie prace rzemieślnicze związane z montażem i demontażem wystaw czasowych w Muzeum.